

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА

УДК 347.19

В. І. БОРИСОВА,

кандидат юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОРПОРАЦІЯ – ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

Стаття присвячена окремим проблемам корпорації як однієї з найбільш динамічних і водночас усталених організаційно-правових форм, в якій проявляються корпоративні відносини.

Ключові слова: корпорація, корпоративні відносини, афілійовані особи, організаційно-правова форма, орган юридичної особи, юридична особа.

Постановка проблеми. Корпорації – це інституційні одиниці, що створені з метою ринкового виробництва товарів та послуг і є джерелами прибутку чи іншої фінансової вигоди для своїх власників. Разом із тим проблема правової природи корпорації в умовах інтеграції України до європейського співтовариства ще не отримала належного висвітлення і врегулювання.

Мета даної роботи – дослідити корпорацію як одну з організаційно-правових форм, в якій проявляються корпоративні відносини.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити взаємопов'язані **завдання**: що являє собою корпорація як організаційно-правова форма корпоративних відносин і що слід розуміти під корпоративним характером управління.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичну базу дослідження, на яку спирався автор, обґрунтовуючи зроблені висновки, склали праці таких науковців, як В. А. Васильєва, О. М. Вінник, В. О. Джуринський, В. М. Кравчук, О. Р. Кібенко, І. В. Лукач, В. В. Луць та ін.

Виклад основного матеріалу. Термін «корпорація» на сьогодні ще не отримав єдиного визначення

ні в законодавстві, ні в доктрині. Так, Цивільний кодекс України (далі – ЦК) взагалі не оперує вказаною категорією, а Господарський кодекс України (далі – ГК) розглядає корпорацію як договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації (ч. 3 ст. 120). До речі, таке ж визначення корпорації дається і в Державному класифікаторі «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (підп. 3.5.3) (далі – Державний класифікатор). Разом із тим у Класифікації інституційних секторів економіки України (далі – Класифікація) уточнюється, що термін «корпорація» у контексті самої Класифікації використовується як узагальнюючий для господарських товариств, оскільки у ринковій економіці ця категорія вважається основною інституційною формою підприємництва, охоплюючи корпоративні підприємства, а саме підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, у тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

Таким чином, можна дійти висновку, що під корпорацією розуміються корпоративні утворення, але якщо за Державним класифікатором корпорація – це організаційно-правова форма корпоративних відносин на рівні групи організацій, яка виникає на підставі договорів про співробітництво, маючи за мету координацію виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних і соціальних завдань, то за Класифікацією – це організаційно-правова форма корпоративних відносин у межах однієї організації – юридичної особи.

Аналіз наукових досліджень з цієї проблематики засвідчує, що сучасні правники мають різні погляди на сутність корпорації [1; 2; 3; 4; 5], причому це або вузький підхід, коли до корпорацій відносять лише підприємницькі товариства чи взагалі тільки окремі види господарських товариств, або, навпаки, дуже широкий, коли під це поняття підводять усі ті колективні утворення, що засновані на корпоративних засадах. Вважаємо більш прийнятним широкий підхід, але з певними застереженнями. Такі господарські товариства, як повні і командитні, корпораціями не є.

Корпорація – це колективне утворення, засноване на засадах членства (участі) з метою ведення його учасниками сумісно певної діяльності. Вона може створюватися в межах однієї організації – юридичної особи, зокрема у формі господарських товариств, виробничих кооперативів, та на рівні групи організацій, зокрема у формі холдингів, інвестиційних та пайових фондів, промислово-фінансових груп тощо, являючи собою систему залежних осіб. Закріплення в законодавстві відносин економічної (фінансової) залежності юридичних осіб, з одного боку, засвідчує не тільки можливість, а й необхідність запровадження таких відносин, а з другого – загострює проблему створення належного правового регулювання цих процесів.

Юридично самостійні, але економічно залежні суб'єкти отримують різні назви: «афілійовані особи» (англ. «to affiliate» – приєднувати, пов'язувати)¹, «система компаній», «організація організацій», «товариство товариств», «товариство другого ступеня», «група компаній», «група», «пов'язані», «зв'язані» юридичні особи, у ГК – асоційовані підприємства (господарські організації) з простою і вирішальною залежністю, у ЦК – залежне господарське товариство тощо.

Розглянемо, що являє собою корпорація в межах однієї організації – юридичної особи. Для характе-

ристики корпорації як юридичної особи важливим є те, що інститут юридичної особи із самого початку ґрунтувався на самостійності даного колективного утворення і неможливості його зведення до простої сукупності учасників і вкладеного ними майна [6, с. 318]. Трансформація юридичної особи, яка відбувається в сучасних умовах, тягне за собою певні зміни у її функціях. Проте така функція, як централізація капіталу і найбільш ефективне його використання, залишається незмінною, оскільки без цього неможлива діяльність підприємницьких структур, включаючи і корпорації.

Корпорація – самостійний по відношенню до своїх учасників суб'єкт правовідносин, який набуває права і бере на себе обов'язки через свої органи, що діють у межах прав, наданих їм за законом або статутом. Однак питання, хто ж здійснює внутрішнє управління діяльністю такої юридичної особи, як корпорація, не втрачає своєї актуальності в умовах, коли підсилюється тенденція до відокремлення процесу управління виробництвом від володіння капіталом, коли пропонується введення інституту управляючого (управляючої компанії) корпорацією тощо. У зв'язку з цим і виникає необхідність визначення правового статусу органів управління корпорацією, бо тільки ефективне управління дозволить створити баланс інтересів учасників, акціонерів, менеджерів, робітників, держави і самої корпорації як суб'єкта корпоративних відносин [7].

Залежно від кількості органів, які задіяні в процес управління корпорацією, виділяють декілька моделей управління, а саме дворівневу і тривірневу². Як правило, у корпорації існує дворівнева модель управління (загальні збори учасників і виконавчий орган), але законом може бути встановлена й інша модель. Так, численність та розпорошеність акціонерів товариства, які, якщо цього не передбачити в законі, можуть бути позбавлені можливості управляти об'єднаним капіталом, спонукає на законодавчому рівні затвердити існування тривірневої моделі управління в АТ, яка включає в себе загальні збори акціонерів як вищий орган управління, виконавчий орган та раду АТ (наглядову раду)³. Проте спеціальним законодавством в АТ може бути передбачена і дворівнева модель управління. Наприклад, відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування» [8] органами корпоративного фонду, що утворюється у формі акціонер-

² Управління товариством однієї особи розглядається як виняток із загального правила.

³ У літературі до органів управління АТ відносять і інші органи, зокрема ревізійну комісію [1, с. 88; 7 с. 11]. Ми виходимо з того, що ревізійна комісія – це орган контролю, а не орган управління корпорацією.

ного товариства, є загальні збори акціонерів та наглядова рада, а утворення інших органів заборонено (ст. 15).

Вищий орган управління товариством – загальні збори учасників – волеутворюючий орган, який визначає питання, пов'язані з життєдіяльністю товариства на всіх етапах його існування аж до прийняття рішення про припинення діяльності. Саме цей орган формує інші органи управління та органи контролю, зокрема ревізійну комісію, причому виконавчі органи підзвітні загальним зборам.

Визнання загальних зборів учасників (акціонерів, членів) вищим органом управління товариства означає, що діяльність цього органу – спосіб здійснення товариством своєї дієздатності.

Виконавчий орган товариства – це волевиявляючий його орган, який здійснює функцію безпосереднього управління ним. Він створюється за рішенням загальних зборів товариства зі встановленням компетенції цього органу та складу. Він підзвітний у своїй діяльності загальним зборам учасників (акціонерів) товариства, організує виконання їх рішень і несе перед ними відповідальність за ефективність роботи товариства.

Законодавством України не закріплюється для засновників корпорацій право вибору між передбаченими в законі моделями корпоративного управління, як це характерно, зокрема, для законодавства Франції [9, с. 152] і передбачено статтями 38–60 Регламенту 2157/2001 про Статут Європейської компанії [10].

Характеризуючи корпоративне законодавство інших країн, слід відмітити, що в корпораціях Англії, США, Швеції передбачена дворівнева модель управління, при якій органами корпорацій є: правління (рада директорів) та загальні збори учасників. Указана модель управління відноситься до так званої «ринкової», і її характерною особливістю виступає те, що саме ринок впливає на корпоративний контроль, а це, у свою чергу, обумовлює необхідність відпрацювання норм, які б обмежували діяльність афілійованих осіб з метою запобігання недобросовісній конкуренції [9, с. 152; 11, с. 74–77].

До країн, законодавство яких передбачає наявність трьох органів управління: правління (рада директорів), наглядова рада та загальні збори акціонерів, належать Швейцарія, Голландія, Німеччина, Португалія, Греція, Іспанія, Японія. Ця модель управління заснована на довгострокових відносинах корпорацій з банками, представники яких входять до наглядових рад і правлінь корпорацій [9].

Залежно від наявності трудового елементу в системі управління корпорацією в цих країнах виділяють також модель управління із залученням та без

залучення до цієї діяльності працівників корпорації. Система управління, ускладнена трудовим елементом, характеризується тим, що в органах управління корпорації присутні особи, які знаходяться з корпорацією тільки у трудових відносинах. На сьогодні ця ідея активно реалізується у світовій корпоративній практиці, бо небезпідставно вважається одним із проявів принципу соціальної рівності (соціальної справедливості). Корпоративне законодавство країн Європейського Союзу також пропонує залучати до участі в управлінні корпораціями представників трудового колективу [10].

У сучасних умовах більшість із правників поділяють точку зору, яка свого часу висловлювалась ще Д. Мейером і І. Тарасовим, які вважали, що орган – частина юридичної особи і складає з останньою єдине ціле. Саме ця частина представляє інтереси юридичної особи у відносинах з іншими суб'єктами права без спеціальних на то повноважень (без довіреності), а звідси відносини представництва на юридичну особу і її орган не поширюються. Між юридичною особою та її органом правові відносини не виникають. Дії органу – дії самої юридичної особи [12, с. 144; 13, с. 504].

Так, Н. Пахомова, поділяючи цю точку зору, разом із тим зазначає, що одноосібний виконавчий орган не є представником юридичної особи, а його дії засновані на презумпції закону і є діями юридичної особи [5, с. 47]. При цьому вона виходить з того, що одноосібний виконавчий орган реалізує повноваження юридичної особи – фіктивного суб'єкта, «представника» засновників (учасників) в економічній сфері, бо конструкція юридичної особи була створена не для впорядкування взаємовідносин між членами об'єднання, а для організації більш удосконалених форм представництва по відношенню до третіх осіб [14, с. 25–28]. Беззастережно прийняти цю позицію неможливо з таких причин. Погоджуючись з тим, що тільки засновники можуть визначати мету та види діяльності юридичної особи, а звідси і межі її правоздатності, слід звернути увагу на те, що саме засновники прагнуть створити організацію, яка була б самостійним суб'єктом права, тобто відмінним і відокремленим від них. При цьому ми виходимо з того, що мотив – це те, що спонукає людину до дії, а мета – це те, чого людина хоче досягти в результаті цієї дії [15, с. 37]. Коли цей суб'єкт права виникає, хоча воля засновників і трансформується у волю органів управління юридичної особи, але це зовсім не означає, що надалі воля засновників і воля юридичної особи повинні і будуть збігатися. Власні інтереси засновників починають носити, так би мовити, вторинний характер, на перше місце виходить

інтерес юридичної особи. Причому цей висновок не зміниться, навіть якщо проаналізувати залежність волі засновника і волі створеного ним товариства однієї особи. До того ж не можна нехтувати і тим, що засновники можуть узагалі втратити інтерес до створеної ними корпорації.

Вважаємо, що визнання юридичної особи продуктом виключно інтересів і волі засновників можливо лише на такому етапі життєвого циклу юридичної особи, як етап її створення. На подальших етапах свого життєвого циклу корпорація діє в публічних (суспільних) інтересах. Слід погодитися з О. М. Вінник, яка відмічає, що господарські товариства діють в інтересах дуже широкого кола осіб: їх засновників і учасників, контрагентів, споживачів, найманих працівників, держави тощо [16, с. 4], тобто на подальших етапах свого життєвого циклу корпорація діє в публічних (суспільних) інтересах. На наш погляд, такий підхід дає змогу відійти від одностороннього погляду на сутність корпоративного управління, при якому корпорація розглядається як замкнена система управління, у результатах діяльності якої зацікавлені лише акціонери та менеджери і де питання управління перш за все зводиться до встановлення балансу між ними [17, с. 464].

Що ж стосується погляду на юридичну особу як на фіктивний суб'єкт правовідносин, то стосовно будь-якої юридичної особи, включаючи і товариство однієї особи, мова повинна йти не про фікцію – вигадку, припущення. Законодавець застосовує поняття «юридична особа» як засіб, сутність якого полягає в тому, що дійсність, реально існуючі організації підводяться під умовну правову форму – юридичну особу.

Вважаємо, що орган корпорації – це правова конструкція, яка створюється з метою надання можливості сформувати і виразити волю останньої, відстоювати її інтереси, а через них і інтереси учасників¹.

Свого часу М. Кулагін звертав увагу на те, що органи юридичної особи – це інституціоналізація управління у сенсі уособлення органів і їх самостійності [19, с. 99–100]. Ми підтримуємо цю позицію і вважаємо, що орган юридичної особи, включаючи і корпорацію, – це її інституціонально-функціональний представник. Інституціональність представництва органу проявляється в затвердженні на законодавчому рівні механізму набуття корпорацією цивільних прав та обов'язків безпосередньо через свої органи, встановлення не тільки можливості, а й необхідності формування відповідних органів останньої,

їх складу, порядку створення тощо. Функціональність органів корпорації проявляється в здійсненні ними в її інтересах своїх повноважень у межах визначеної законом (статутом) компетенції. При цьому здійснення повноважень повинно відповідати вимогам добросовісності і розумності, що спрямовано не тільки на захист інтересів самої корпорації, а й інтересів акціонерів (учасників, членів).

Виходячи з вищенаведеного, можна виділити й ознаки органів корпорації як юридичної особи: законність створення; організаційна сформованість; прийняття рішень (здійснення повноважень) у межах компетенції з додержанням процедури оформлення цих рішень.

Викладені особливості реалізації дієздатності корпорацій дають право стверджувати, що слід розмежовувати представництво як інститут цивільного права, введення якого пов'язано з необхідністю здійснення юридичних дій за тих суб'єктів цивільного права – фізичних чи юридичних осіб, які за певних обставин позбавлені здатності або можливості їх самостійно здійснювати, і корпоративне представництво як інституціонально-функціональне представництво органів управління корпорації, через яке остання як самостійний суб'єкт права бере участь у цивільному обороті. Такий підхід притаманний сучасним законодавствам більшості розвинутих країн Заходу.

Вирішення питання стосовно сутності органу корпорації як юридичної особи не є суто науковим, бо питання представництва юридичних осіб та компетенції їх органів досить часто стають предметом судових спорів. Якщо виходити з того, що орган юридичної особи – не інституціонально-функціональний її представник, як ми вважаємо, то це у ряді випадків призведе на практиці до прийняття необґрунтованих рішень. Наприклад, чинне законодавство не обмежує кількість юридичних осіб, які може очолювати одна фізична особа. Звідси виникає питання, а чи може одна фізична особа, являючись директором (президентом) одночасно двох або більшої кількості юридичних осіб, укладати між ними договори? Відповідь на це запитання і становить сутність такого феномену, як орган юридичної особи. Якщо виходити з того, що директор як посадова особа є представником юридичної особи, то, безумовно, треба було б дати заперечливу відповідь. Це відповідало б ч. 3 ст. 238 ЦК, яка встановлює, що представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є, за винятком комерційного представництва, а також щодо інших осіб, установлених законом. Але, здій-

¹ Така точка зору поділяється іншими правниками, зокрема С. І. Клімкіним [18, с. 168].

снюючи функції органу юридичної особи (директор – одноосібний орган), фізична особа не розглядається як самостійний суб'єкт права, бо її діяльність у цьому випадку – діяльність самої організації і всі наслідки, які настають у зв'язку з цією діяльністю, настають для юридичної особи. У зв'язку з цим в літературі вірно відмічається, що керівник – це функціональне місце, тому зміна конкретної людини на адміністративному посту сама по собі не тягне припинення або зміни тих прав та обов'язків, які вже набулі юридичною особою за час діяльності попереднього керівника [20, с. 207].

Слід відмітити, що ЦК встановив, що юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків також і через своїх учасників (ч. 2 ст. 94), легалізуючи можливість учасників своїми діями набувати для юридичної особи певні права і обов'язки. Але чи можливо це в корпораціях? Вважаємо, що ні. Така можливість не може бути безмежною, і слід визнати вірним, що законодавець указує на її межі: це може відбуватися лише у випадках, передбачених законом. Зокрема, ця можливість передбачається для діяльності повного і командитного товариств, які не є корпораціями.

Висновки. Корпорація – це колективне утворення, засноване на засадах членства (участі) з метою ведення його учасниками сумісно певної діяльності. Вона може створюватися як у межах однієї організації – юридичної особи, так і на рівні групи організацій, являючи собою систему залежних осіб.

Корпорація-юридична особа – самостійний по відношенню до своїх учасників суб'єкт цивільних правовідносин, який набуває цивільні права і бере на себе цивільні обов'язки через свої органи, що діють у межах прав, наданих їм за законом або статутом.

Слід розмежовувати представництво як інститут цивільного права і корпоративне представництво як інституціонально-функціональне представництво органів управління корпорації, через яке остання як самостійний суб'єкт права бере участь у цивільному обороті.

За правовою природою орган корпорації-юридичної особи – це інституціонально-функціональний її представник, якому притаманні певні ознаки: законність створення; організаційна сформованість; прийняття рішень (здійснення повноважень) у межах компетенції з додержанням процедури їх оформлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луць В. В. Акціонерне право : навч. посіб. / В. В. Луць, Р. Б. Сивий, О. С. Яворська ; за заг. ред. В. В. Луця, О. Д. Крупчана. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2004. – 256 с.
2. Лукач І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : монографія / І. В. Лукач. – К. : Ліра-К., 2015. – 432 с.
3. Корпоративне право Австрії і України : монографія / В. А. Васильєва, О. Р. Ковалишин, Вікторія Робертсон та ін. ; за ред. В. А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2015. – 250 с.
4. Гританс Я. М. Корпоративные отношения: Правовое регулирование организационных форм / Я. М. Гританс. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 154 с.
5. Пахомова Н. Н. Основы теории корпоративных отношений (правовой аспект) : монография / Н. Н. Пахомова. – Екатеринбург : Налоги и фин. право, 2004. – 113 с.
6. Асосков А. В. Правовые формы участия юридических лиц в международном коммерческом обороте / А. В. Асосков. – М. : Статут, 2003. – 339 с.
7. Блюмхардт О. Органи акціонерного товариства (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Олександр Блюмхардт ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Академперіодика, 2002. – 19 с.
8. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.
9. Гражданское и торговое право капиталистических государств / отв. ред.: Е. А. Васильев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 560 с.
10. Ханник-Посполітак Р. Статут Європейської компанії як модель для українського законодавства / Р. Ханник-Посполітак, А. Черевко, К. Зануда // Юрид. журн. – 2004. – № 9.
11. Загребнев С. В. Американская компания с ограниченной ответственностью (LLC) / С. В. Загребнев // Законодательство. – 2001. – № 2. – С. 74–77.
12. Мейер Д. Русское гражданское право : в 2 ч. / Д. Мейер. – По испр. и доп. 8-му изд., 1902. – Изд. 2-е испр. – М. : Статут, 2000. – 831 с.
13. Тарасов И. Учение об акционерных компаниях / И. Тарасов. – М. : Статут, 2000. – 666 с.

14. Пахомова Н. Н. Положение единоличного исполнительного органа в системе юридического лица / Н. Н. Пахомова // Юрист : науч.-практ. и информ. изд. – 2007. – № 2. – С. 25–28.
15. Ойгензихт В. А. Воля и волеизъявление (Очерки теории философии и психологии права) / В. А. Ойгензихт. – Душанбе : Дониш, 1983. – 250 с.
16. Вінник О. Ключові поняття корпоративної конфліктології / О. Вінник // Підприємцтво, хоз-во и право. – 2000. – № 12. – С. 3–6.
17. Драгнева Р. О. Пересмотр корпоративного управления: можно ли с помощью концепции сторон, заинтересованных в результатах деятельности компании, избежать «дикого» капитализма в Восточной Европе? / Рилка О. Драгнева, Вильямс Б. Саймонс // Цивилистические записки : межвуз. сб. науч. тр. – М. : Статут ; Екатеринбург : Ин-т част. права, 2002. – Вып. 2. – С. 464–487.
18. Климкин С. И. Реализация правоспособности юридического лица через его органы / С. И. Климкин // Цивилистические записки : межвуз. сб. науч. тр. – М. : Статут, 2001. – 397 с.
19. Кулагин М. Государственно-монополистический капитализм и юридическое лицо / М. Кулагин // Избр. тр. – М. : Статут, 1997. – 330 с.
20. Грешников И. П. Субъекты гражданского права: юридическое лицо в праве и законодательстве / И. П. Грешников. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2000. – 329 с.

REFERENCES

1. Luts V. V., Syvyi R. B., Yavorska O. S. *Aksionerne pravo: Navchalnyi posibnyk* (Joint Law : Textbook), za zah. red. V. V. Lutsia, O. D. Krupchana, K., Kontsern Vydavnychy Dim In Yure, 2004, p. 256.
2. Lukach I. V. *Teoretychni problemy pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn v Ukraini* (Theoretical Problems of Legal Regulation of Corporate Relations in Ukraine), monohrafiia, K Vydavnytstvo Lira-K., 2015, p. 432.
3. *Korporatyvne pravo Avstrii i Ukrainy* (Corporate and Austria Ukrayiyiny), monohrafiia, V. A. Vasylieva, O. R. Kovalyshyn, Viktoriia Robertson ta in., za red. Prof. V. A. Vasylievoi, Ivano-Frankivsk, 2015, p. 250.
4. Gritans Ya. M. *Korporativnye otnosheniya* (Corporate Relations), *Pravovoe regulirovanie organizatsionnykh form*, Ya. M. Gritans, M., Volters Kluver, 2005, p. 154.
5. Pakhomova N. N. *Osnovy teorii korporativnykh otnosheniy (pravovoy aspekt)* (Fundamentals of the Theory of Corporate Relations (Legal Aspect)), monografiya, N. N. Pakhomova, Ekaterinburg, Izdatel'stvo Nalogi i finansovoe pravo, 2004, p. 113.
6. Asoskov A. V. *Pravovye formy uchastiya yuridicheskikh lits v mezhdunarodnom kommercheskom oborote* (Legal Forms of Legal Persons Participating in the International Commercial Turnover), M., Statut, 2003, p. 219.
7. Bliumkhardt O. *Orhany aktsionernoho tovarystva (porivnialno-pravove doslidzhennia)* (Bodies of a Joint Stock Company (Comparative Legal Study)), avtoref. dys. kand. yur. nauk 12.00.04, Oleksandr Bliumkhardt, Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka, K., Akademperiodyka, 2002, p. 19.
8. Pro instytuty spilnogo investuvannia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 No. 5080-U1 (Law of Ukraine of 05.07.2012 № 5080-U1), *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2013, No. 29, st. 337.
9. *Grazhdanskoe i torgovoe pravo kapitalisticheskikh gosudarstv* (Civil and Commercial Law of the Capitalist States), Otv. red., Vasil'yev E. A., 3-e izd., pererab. i dop., M., Mezhdunar. otnosheniya, 1993, p. 560.
10. Khanyk-Pospolitak R., Cherevko A., Zanutda K. Statut Yevropeiskoi kompanii yak model dlia ukrainskoho zakonodavstva (Statute for a European Company as a Model for Ukrainian Legislation), *Iurydychnyi zhurnal*, 2004, No. 9.
11. Zagrebnev S. V. Amerikanskaya kompaniya s ogranichennoy otvetstvennost'yu (LLC) (US Limited Liability Company (LLC)), *Zakonodatel'stvo*, 2001, No. 2, pp. 74–77.
12. Meyer D. *Russkoe grazhdanskoe pravo* (v 2 ch.). Po ispravlennomu i dopolnennomu 8-mu izd., 1902 (Russian Civil Law (in Part 2). According to Revised and Enlarged Edition 8, 1902), Izd. 2-e ispr., M., Statut, 2000, p. 831.
13. Tarasov I. *Uchenie ob aktsionernykh kompaniyakh* (The Doctrine of Joint-Stock Companies), M., Statut, 2000, p. 666.
14. Pakhomova N. N. Polozhenie edinolichnogo ispolnitel'nogo organa v sisteme yuridicheskogo litsa (The Position of the Sole Executive Body in the Legal Entity), *Yurist: Nauchno-prakticheskoe i informatsionnoe izdanie*, 02/2007, No. 2, pp. 25–28.

15. Oygengikht V. A. *Volya i voleiz'yavlenie* (Ocherki teorii filosofii i psikhologii prava) (The will and the will (Essays on the Theory of Philosophy and Psychology of Law)), Dushanbe, Donish, 1983, p. 250.
16. Vinnyk O. Kliuchovi poniattia korporativnoi konfliktolohii (Key Concepts Corporate Conflict), *Predprynymatelstvo, hoziaistvo y pravo*, 2000, No. 12, pp. 3–6.
17. Rilka O. Dragneva, Vil'yams B. Saymons. Peresmotr korporativnogo upravleniya: mozhen li s pomoshch'yu kontseptsii storon, zainteresovannykh v rezul'tatakh deyatel'nosti kompanii, izbezhat' «dikogo» kapitalizma v Vostochnoy Evrope? (Review of Corporate Governance: Whether it is Possible with the Help of the Concept of Parties Interested in the Results of the Company, to Avoid the «wild» Capitalism in Eastern Europe?), *Tsivilisticheskie zapiski: mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh trudov*. M., Statut, Ekaterinburg, Institut chastnogo prava, 2002, Vypusk 2, pp. 464–487.
18. Klimkin S. I. Realizatsiya pravospособnosti yuridicheskogo litsa cherez ego organy (Implementation of Legal Personality Through its Agencies), *Tsivilisticheskie zapiski, mezhv. sb. nauch. tr.* M., Statut, 2001, p. 397.
19. Kulagin M. Gosudarstvenno-monopolisticheskii kapitalizm i yuridicheskoe litso (State-Monopoly Capitalism and the Legal Entity), *Izbrannye Trudy*, M., Statut, 1997, p. 330.
20. Greshnikov I. P. *Sub'ekty grazhdanskogo prava: yuridicheskoe litso v prave i zakonodatel'stve* (Subjects of Civil Law: the Legal Person in Law and Legislation), I. P., 2000, p. 329.

В. И. БОРИСОВА

кандидат юридических наук, профессор, член-корреспондент НАПрН Украины, заведующая кафедрой гражданского права № 1 Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

КОРПОРАЦИЯ – ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВАЯ ФОРМА КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Статья посвящена отдельным проблемам корпорации как одной из наиболее динамичных и в то же время устоявшихся организационно-правовых форм, в которой проявляются корпоративные отношения.

Корпорация может создаваться в рамках одной организации – юридического лица, и на уровне группы организаций, представляя собой систему аффилированных (зависимых) лиц. Независимо от того, в какой организационно-правовой форме проявляется сущность корпоративных отношений, корпорация – это коллективное образование, основанное на началах членства (участия) с целью ведения его участниками совместной деятельности.

Корпорация-юридическое лицо – самостоятельный по отношению к своим участникам субъект гражданских правоотношений, который приобретает гражданские права и принимает на себя гражданские обязанности через свои органы, действующие в пределах прав, предоставленных им по закону или уставу.

Правовая природа органа корпорации заключается в том, что это институционально-функциональный ее представитель, которому присущи определенные признаки: законность создания; организационная сформированность; принятие решений (осуществление полномочий) в пределах компетенции с соблюдением процедуры их оформления.

Ключевые слова: корпорация, корпоративные отношения, аффилированные лица, организационно-правовая форма, орган юридического лица, юридическое лицо,

V. I. BORISOVA

Candidate of Legal Sciences, Professor, Corresponding Member of the Academy of Legal Sciences of Ukraine, Head of the Department of Civil Law № 1 of the Yaroslav Mudryi National Law University

CORPORATION – LEGAL FORM OF CORPORATE RELATIONS

Problem setting. Corporation is the institutional unit, designed to produce and market goods and services and in the same time it constitutes a source of profit or other financial gain to its owners. However the problem of the legal nature of the corporation in the light of integration of Ukraine into the European community has not yet received adequate coverage and resolution.

Analysis of recent researches and publications. While arguing the main conclusions of the paper, the author based on the works of such scholars as Vasylyeva V.A., Vinnyk O.M., Dzhurynskyy V.O., Kravchuk V.M., Kibenko O.R., Lukach I.V., Luts V.V. and others.

Target of research. The purpose of this work is to analyze the corporation as one of the legal forms in which corporate relations manifest themselves.

To achieve this goal it is necessary to solve some related problems, namely: what is the substance of corporation as a legal form of corporate relations; what does corporate character of management mean.

Article's main body. The corporation as a legal entity is an independent subject of civil legal relations with respect to its members, and it acquires civil rights and assumes civil obligations through its organs, acting within the authority given them by law or statute.

The legal nature of organ of corporation is that it is an institutional and functional corporation's representative, and it has certain features: legality of creation; organizational unity; decision-making (implementing powers) within its competence and under the procedure of its registration.

Conclusions and prospects for the development. A corporation can be established within the single organization – legal entity and the group-level organizations, representing a system of affiliated (dependent) entities. No matter in what the legal form the essence of corporate relations is manifested, corporation is a collective formation which based on principles of membership (participation) for the purpose of cooperative activities of its members.

Key words: corporation, corporate relations, affiliates, legal organizational form, the organ of the legal entity, legal entity.